

\$\$\$

***TAITEEN MATKA KADULTA GALLERIAAN
JA MARGINAALISTA TAIDEMAAILMAN
KESKIÖÖN***

**OPINNÄYTETYÖ
MATTI SAMPELA
TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
KUVATAITEEN KOULUTUSOHJELMA
2012**

SISÄLLYS

Aluksi	3
1 Tavoitteet	5
2 Graffitin synty ja motiivit	6
3 Katutaiteen määrittely ja lokeroimisen vaikeus	6
4 Nuorten lupausten nousu maineeseen	
4.1 Banksy	7
4.1 Shepard Fairey	8
5 Katutaide galleriassa	9
6 Katutaide ja katutaiteen kaltainen taide	10
7 Epäkaupallisesta kapinasta gallerian myyntikatalogin sivuille	11
8 Kaupallisuuden paradoksi	12
9 Galleriavalmis katutaide Suomessa	13
10 Loppupäätelmät	14
Lähteet & Kuvaliitteet	15

ALUKSI

Toteutin opinnäytetyönäni keväällä 2012 sekatekniikoin työstetyn kuusiosaisen maalaussarjan *Another Day At the Office*¹.

Maalausprosessissani on aina ollut olennaista tutkiva työskentelyn tapa jossa maalausteni innoittajina toimivat visuaaliset virikkeet ohjaavat minua tutki-
maan kuvien taustalla olevia kirjalliseen muotoon selvennettyjä ajatuksia.

Työnkulkuni kuvailemisen sijaan avaan tässä tekstissä hieman graffitin vaikutusta nykytaiteeseen ja sen kautta omaan tapaani toteuttaa teokseni.

Pyrin myös valottamaan graffitin asemaa osana nykytaidetta ja niitä ongelmia ja toisaalta mahdollisuuksia, joita taidemaailma on katutaiteen tekijöille ja graffitin imagolle tarjonnut sekä kaupallisuuden vaikutusta epäkaupalliseen katutaidekulttuuriin.

¹ Sivun 4: *Another Day At the Office*
esillä Taidekeskus Mäntinrannassa
osana ERO-lopputyönäyttelyä
Tampereella Toukokuussa 2012.

END, 2012

MUSTE JA SPRAYMAALI VANERILLE

128 x 95 cm

1. Tavoitteet

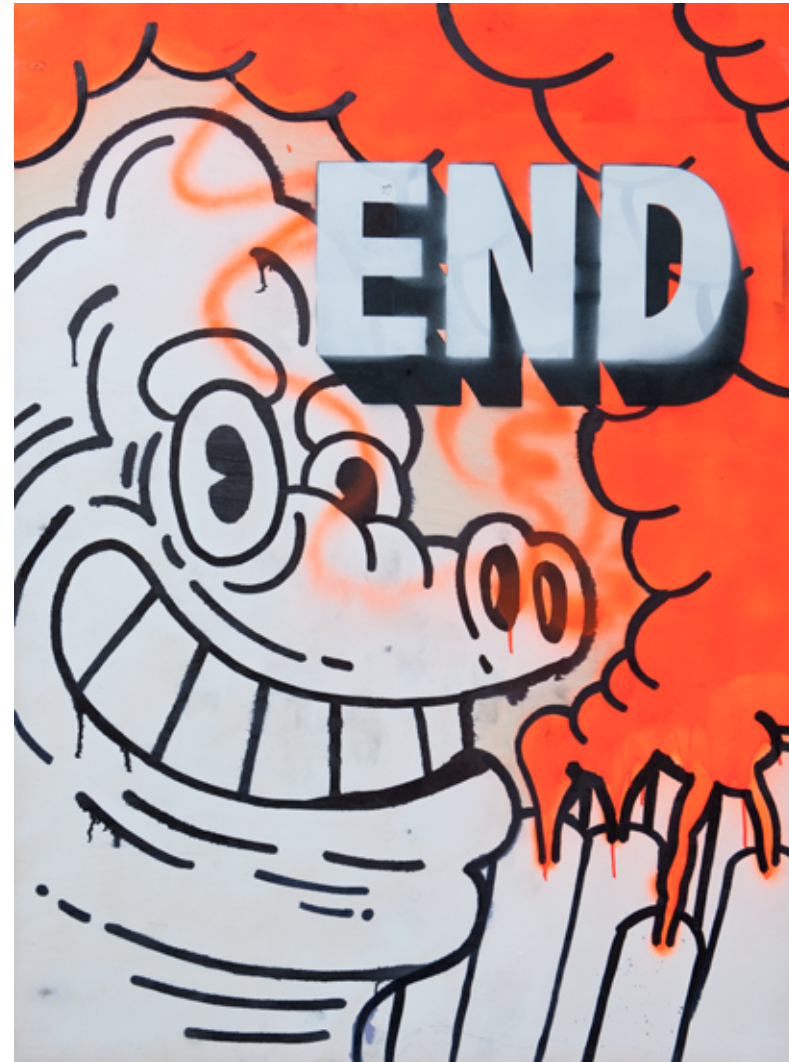
Seuraavan tutkivan pohdinnan päämääränä on tarkastella alun perin kaduille sijoitetun graffiti-maalauksen ja muun katutaiteeksi luokiteltavan (katukuvaan alun perin toteutetun) taiteen siirtymistä tai muuntumista kaupalliseen taide-maailmaan sekä taiteen esittämiseen ja eteenpäin markkinointiin tarkoitettuun galleriatilaan. Pyrin tekstissäni pohtimaan ja avaamaan kysymyksiä siitä, miten graffiti muuttuu sen lailliseen ympäristöön sijoittamisen myötä, miten yleiselle areenalle sijoitettu teos ylipäättään muuttuu sen siirtyessä yksityisiin tiloihin, sekä sitä miten graffitin sisältö muovautuu sen muuttuessa rahallista arvoa vastaan hyökkäävästä niin sanotusta töhrystä (julkisen tilan julkisivuja sotkeva luovattomasti toteutettu maalaus) kaupalliseksi tuotteeksi. Tutkimuksessani avaan myös niitä mahdollisia ongelmia, joita syntyy yleisesti nykytaiteen nousemisesta marginaalista keskiöön ja tuntemattomuudesta suuren yleisön tietoisuuteen.

Tutkimuksessani esittelen katutaidetta myös ponnahduslautana monelle nykypäivänä toimivalle kuvataiteilijalle esittäytyneenä mahdollisuutena. Valotan tutkimuksessani myös katutaiteen estetiikkaa osana nykytaidetta.

Koska suomalainen katutaide kärsii vieläkin 1900-luvun lopun ja 2000-luvun alun Stop Töhryille-graffitinvalvontakampanjan myötä ponnistaneesta nollatoleranssipolitiikasta (Bogdanoff 2009, s.130), jossa katutaiteilijoita kohtaan kohdistettu äärimmäinen valvonta myrkytti täysin kadulle sijoittuvan taiteen tekemisen ilmapiiriin, koen tarpeelliseksi avata aiheittani suomalaisen katutaiteen lisäksi eritoten kansainvälisen näkökulman kautta.

Käytän tutkielman apuna tunnetun suomalaisen nykytaiteilijan Jani Hännisen tuotantoa, kansainvälisellä puolella pureudun kahden tämän hetken tunnetuimman kadulta kaupallisiksi taiteen supertähdiksi nousseen taiteilijan, Banksyn ja Shepard Faireyn tuotantoon.

Tutkielma etenee siten, että käyn ensin lyhyesti läpi graffititaiteen historiaa jonka kautta alan purkaa katutaiteen ideologiaa ja sen synnyttämiä paradokseja taidekaupan kannalta.

2. Graffitin synty ja motiivit

Graffitin syntyessä 1960-luvulla Yhdysvalloissa osana uutta kukoistavaa alun perin musiikkilähtöistä hip hop-kulttuuria ei kukaan varmasti osannut ennustaa tuon vielä nykypäivänäkkin laajalti töhrimisenä tunnetun taiteenmuodon potentiaalia nykytaiteen alati kaupallistuvassa maailmassa (Waclawek 2010, s.10).

Graffiti on alun perin jengitunnusten lisäksi ollut tekijälleen ennen kaikkea tapa merkata reviiriään ja saada maalaamansa, eräänlainen signeerausmainen tunnus näkyväksi urbaanissa ympäristössä julkisesti. Samalla se on toiminut eräänlaisena protestina ja kapinana julkisen tilan omistussuhdetta kohtaan sekä tapana kehittää maalarin taitoja ilman oman työhuoneen omistamisen tuomaa vastuuta tai haastetta saada teokset esille maksullisiin gallerioihin.

Katutaiteessa on alusta alkaen olennaista ollut myös taiteen asettaminen julkisesti kaikkien nähtäväksi. Koska galleriakävijät ovat kautta aikain profiloituneet edustamaan tiettyä, ylemmän keskitason kulturellia yhteiskuntaluokkaa, on graffiti tarjonnut visuaalisia elämyksiä myös niille, joille ei ole ollut mahdollisuutta tai kiinnostusta tutustua tietyille marginaaliselle ryhmälle suunnattuun niin sanottuun korkeataiteeseen. Kadulla teoksen ollessa julkisesti esillä se ei asetu taidemaailman elitistiseen kontekstiin, täten tuoden jokaiselle kadulla kulkijalle mahdollisuuden nähdä nykytaidetta sen omassa autenttisimmassa ympäristössään.

Kadulla teos on aina julkisesti esillä, ainoa ero galleriaan on, että teos ei ole ostettavissa ja esiintyy täten ilman minkäänlaista rahallista arvoa. Voisikin kääntäen sanoa, että ainoa graffitin synnyttämä varsinainen pääoma on sen kyky tuottaa mainetta tekijälleen omalla näkyvyydellään ja erottuvuudellaan.

3. Katutaiteen määrittely ja lokeroimisen vaikeus

Graffiti on levinnyt alkuvuosiensa spraymaalatuista tageista (yksinkertainen nopea, usein yksivärinen seinälle maalattu teksti joka useimmiten muodostuu kirjoittajan nimimerkistä (Waclawek 2010, s.14)) ja suuremmista seinämaalauksista jo niin moneen suuntaan tekniikkansa ja tyyliuntauksiensa myötä, että on helpompi käyttää julkiseen tilaan sijoitettuja taideteoksia – olkoon ne sitten laittomia tai laillisia – termiä katutaide. Toisaalta taas graffititaide ja katutaide voidaan nähdä erillisinä taidemuotoina siten että graffitit jaotellaan karkeasti tekstipohjaiseen protestinomaiseen maalauksen tekemiseen katutaiteen käsittäessä kaiken muun lokeroon sopimattoman aina figuratiivisista

Ron English: Utterly Unique, 2005. Taiteilijan katukuvan mainostaululle työstämä teos viestii suoraan katutaiteilijoiden mielenkiinnosta käyttää julkista maksullista mainostilaa markkinoimaan vapaan ajattelun sanomaa kulutuspropagandan sijaan.

seinämaalauksista kaduille sijoitettuihin veistoksiin. Yhdistävä seikka näiden kahden välillä olkoon tässä tekstissä juuri teosten julkiseen tilaan omin ehdoin sijoittamisen luvattomuus.

Vaikka varsinaisen nykygraffitin muotonsa 1960-luvulla saavuttanut katutaide on syntymästään lähtien kokenut suuria kolauksia laittomuutensa myötä, ei sen asemaa varteenotettavana itsensä ilmaisun muotona ole onnistuttu kumoamaan, päinvastoin. Nykyään katutaide nähdään monilta osin jo katukuvaa rikastuttavana asiana. Graffititaide on kehittynyt vanhan koulukunnan seinämaalauksista katutilaa ja kadun omistusta sekä julkista mainontaa suoraan kritisoivaan varsin oivalliseen taidemuotoon jossa katujen mainostauluja on muokattu markkinoimaan rahalla ostettavien tuotteiden sijaan vapaan ajattelun voimaa (Waclawek 2010, s.114).

Useat taiteilijat ovat käyttäneet suuria katumainoksia suoraan hyväkseen muokkaamalla niitä ja maalaamalla niiden päälle täten kyseenalaistaen mainostilan ostajan oikeuden sijoittaa mainoksensa katukuvaan pelkän rahan tuoman voiman avulla. Graffiti on asetettu puolustamaan yksittäisen henkilön

sanan- ja ilmaisunvapautta nykymaailmassa jossa kaikelle, varsinkin julkisesti esillä olevalle visuaaliselle hälylle asetetaan hinta. Graffitin arvottamisesta vaikeaa tekeekin juuri sen epäkaupallisuus ja monimuotoisuus.

Graffitit nähdään yleisesti vandalismina ja hyökkäyksenä 'puhdasta' julkista tilaa vastaan. Siitä huolimatta tai juuri sen vuoksi useat taiteilijat ovat onnistuneet tekemään kaduille töhrimisenä aloittamastaan taidemuodosta itselleen varsin tuottavan ammatin.

4. Nuorten lupausten nousu maineeseen

4.1 Banksy

Nykygraffitista puhuessa on mahdotonta sivuuttaa nimimerkillä Banksy kulkevaa 2000-luvun alussa tunnetuksi tullutta Iso-Britanniasta lähtöisin olevaa, tulkinnasta riippuen taiteilijaa tai taideryhmää (koska Banksyn henkilöllisyys on mystisesti pysynyt salassa aina tähän päivään asti, ei ole vielä varmaa toimiiko nimimerkin takana yksittäinen henkilö vai yleisen oletuksen mukaan taidekollektiivi). Banksyn uralle ominaista on taidepersoonan mystifioiminen, anonyymiyden hyödyntäminen ja erinäisten valtavaa huomiota herättävien tiukasti aikaansa pureutuvien tempausten järjestäminen.

4 AM PROPHET, 2012

SEKATEKNIikka VANERILLE

244 x 122 CM

YKSITYISKOHTA TEOKSESTA

Tämän alun perin vain spraymaaleja käyttäen uransa aloittaneen mutta sabluunoja enimmäkseen apunaan käyttävän taiteilijan toimenkuvaa voikin kuvaila lähinnä sissitaiteeksi, jossa kaikkia keinoja kaihtamatta pyritään herättämään suuren yleisön huomio ja keskittämään se esille tuotuun, usein satiirin keinoin pureutuvaan poliittiseen aiheeseen. Banksyn urasta varsin mielenkiintoisen tekee se, että vaikka taiteilija jatkaa vieläkin kadulle tuotettujen teostensa tekemistä, on hänellä myös vailla vertaansa oleva maine korkeataiteena pidettyjen

Banksyn seinämaalaukset Lontoosta vuodelta 2010. Teoksessa yhdistyy taiteilijalle ominainen sabluunalla toteutettu spraymaalattu kuvasto taidehistorialliseen viittaukseen edesmenneen Keith Haringin tuotantoon.

teosten myymisestä muun muassa julkisuuden henkilöille. Banksy on warholilaisia kaupallisuuden jalanjälkiä pitkin kulkiessaan onnistunut mainiosti nostamaan kaupallisuuden kritisoimisen sen mielivaltaisen hyväksikäytön avulla näkyväksi.

Banksy toimii loistavana esimerkkinä juuri katutaiteen noususta konkreettisesti kaupalliseksi ja rahallisesti potentiaalliseksi hyödykkeeksi. Esimerkkinä mainittakoon, että Bristolista kotoisin olevan Banksyn noustua laajemman yleisön tietoisuuteen, asuntojen ja tonttien hinnat kokivat räjähdysmäisen kasvun alueilla, joilta löytyi Banksyn luvattomasti tekemiä seinämaalauksia (The Sun

2010). Viimeistään Banksyn graffitien mukana kumoutui myös sääntö kaupallisesti arvottomasta julkisesta ja luvattomasti tuotetusta taiteesta. Banksyn maine eteni hyvin nopeasti aina pisteeseen jossa asuntokauppiat myivät tonteiltaan myös yksittäisiä seiniä joihin tämän mystisen taiteilijan kultainen Miidaan kosketus oli yltänyt. Tapauksesta koomista tekee varsinkin se, että kansan nähdessä graffitin yleisesti vandalismina ja katukuvan pilaamisena taiteilijat kuten Banksy onnistuvatkin luomaan ulkotilaan luvattoman teoksen jonka arvo äkillisesti nouseekin pilviin. Täten voisi sanoa että katutaide on siis kulkenut täyden ympyrän ja kääntänyt kaikki siihen kohdistetut epäkaupallisuutta koskevat ennako-oletukset ja uskomukset totaalisesti pääläelleen.

Banksy on teoksillaan ja omintakeisella, yhteiskuntasatiirin keinoin leikittelevällä ja kuvallisesti hyvin tunnistettavalla tyyllillään onnistunut brändäämään graffititaiteensa jo siihen mittakaavaan, että nykyisin jokaisen yksittäisen Banksy-graffitin ilmestyminen katukuvaan aiheuttaa uutiskoneistossa jo pienen mainostempauksen.

Banksy on onnistunut kohauttamaan nykytaidemaailmaa ja suututtamaan katutaiteilijat myös vuonna 2010 valmistuneella dokumentiksi kuvailemallaan nerokkaalla elokuvallaan Exit Trough The Gift Shop. Elokuvan sisältö rakentuu Banksyn uran esittelyn lisäksi oletettavan kuvitteellisen taidepersoonan, enteellisesti nimetyn Mr. Brainwashin synnyn ja maineeseen nousemisen ympärille ja onnistuu näin kritisoimaan vahvasti nykyajan rahan perässä juoksevien nopeasti rikastuvien taiteilijoiden asemaa. Exit Trough The Gift Shop onnistuu pureutumaan syvälle siihen paradoksiin jonka mukaan katutaiteilijan uskottavuus katoaa kaupallisen menestyksen myötä.

4.2 Shepard Fairey

Loistavana esimerkkinä kaupallisen mainonnan keinoja hyödyntävästä ja siten mainosmaailman hyökkäävyyttä omalla tavallaan parodioivasta katutaiteesta toimii Banksyn lisäksi myös yhdysvaltalainen, omalla nimellään toimiva taiteilija Shepard Fairey. Obey Giant-sloganillaan (vapaasti suomennettuna tottele jättiläistä) jo 80-luvulla tunnetuksi tulleen Faireyn taktiikkaan on jo taiteilijan uran alusta asti kuulunut ikonimaisten kuvien ja yksittäisten julistavien, Faireyn sanojen mukaan vailla sanomaa olevien lausahduksien levittäminen massoittain katukuvaan. Fairey kehitti uransa alussa itselleen hyvin tunnettavan symbolisen kuvan joka on viime vuosikymmeninä levinnyt laajalti ympäri maailmaa ja jonka massoittain toistamisella on ollut valtava merkitys taiteilijan uran

nousussa tavallisesta taideharrastajasta gallerioiden ja museoiden lemmikiksi.

Fairey on onnistunut tehokkaasti peilaamaan mainonnan toistoon perustuvien keinoin eräänlaisen tyhjän, ilman sisältöä esittäytyvän mainostekstin avulla kaupallisen maailman aivopesumaista leviämiskeinoa. Faireyn tyyli toistaa tiettyä kuvaa psykologisen testin tavoin niin kauan että se painautuu ihmisten mieliin toimii suorastaan koomisena esimerkkinä mainonnan vaikutuksesta yksilöön.

Shepard Fairey liisteröimässä seinään tunnusomaista, propagandajulisteista ja nykyajan mainoskuvastosta vaikutteita ottavaa julistekollaasiaan.

Fairey on yhdistellyt taiteessaan nerokkaasti myös helposti tunnistettavaa sodanaikaisesta manifestoivasta propagandakuvastosta tuttua äärimmäisen karstittua punaisen ja mustan eri sävyistä koostuvaa väriskaalaa, kuvallista tyyliä ja yksinkertaisen tehokkaasti katsojaan puretuvaa kuvakieltä jonka avulla hän on onnistunut nostamaan itsensä eräiden nykyajan myyvimpien kadulta alun perin ponnistaneiden taitelijoiden kärkeksi.

Kuten Banksy, muun muassa oman Obey-nimisen vaateketjun maineensa nousun myötä perustanut Faireykin nähdään nykyään katutaidepiireissä sielunsa myyneenä puhki brändättynä julkisuuden henkilönä joka ratsastaa katutaiteen kuvaston tuoman maineen avulla (Groth 2011).

Kuten taiteessa ylipäätään, myös katutaiteessa ongelmia tuottaa taiteilijan kaupallinen menestys. Näyttääkin siltä, että samaan aikaan kun taiteilijan tulisi elättää itsensä kuvataiteilijan ammatillaan, häneltä vaaditaan ristiriitaisesti myös näennäistä, epäkaupallisen poliittista koneistoa vastaan sotivaa ja ruokkivaa kättä purevaa uskottavuutta (Fairey 2006).

5. Katutaide galleriassa

Katutaiteessa on aina ollut vahvasti mukana riski kiinnijäämisestä. Katutaiteen kautta kuvataiteen maailmaan tutustuneena tiedän sanoa että galleriaystävälliseksi massatuotteeksi jalostetussa teoksessa tämä adrenaliiniryöpyn tarjoama aspekti ei ole läsnä, siten ottaen pois suuren osan graffitin taiteilijalle tarjoamasta arvosta ja sen perimmäisestä olemassaolon tarkoituksesta. Näyttelytilan seinälle tuotettu teos ei koskaan ole sama kuin kadulle tehty tuotos, jonka vuoksi teosta ei voi missään tapauksessa verrata entiseen, kadulla esiintyneeseen muotoon. Täten siis voisi sanoa että katutaide lakkaa yksinkertaisesti olemasta, ainakin varsinaisessa muodossaan sen siirryttyä epäkaupallisesta kadun lain mukaan toimivasta maailmasta kaupallisiin tarkoituksiin.

Katutaide kuuluu kadulle ja sen nähdään kuolevan, tai ainakin kokevan totta-taalisena metamorfoosina välittömästi taidekauppiaan tai galleristin tehdessä graffitin olemuksesta jopa naurettavan ja sen olemassaolosta merkityksettömän.

Kuten vaikkapa Banksyn tai Faireyn tapauksissa nähdään, taiteilijan siirtyminen kadulta galleriaan tekee hänestä epäilyttävän myös katutaide-ympyrän sisällä jossa kaupallisiin tarkoituksiin teoksensa tekevä graffitimaalari nähdään verrattavana lähinnä tekopyhäksi puoskariksi joka ratsastaa graffititaiteen nuorekkaan rankalla ja raflaavalla imagolla kohentaakseen omaa kaupallista uraansa.

On totta kai selvää että taiteilijan siirtäessä tuotantonsa kaupungin sotkuilta kadulta kliniseen galleriatilaan, muuttuu niin teoksen formaatti kuin sen sisältökin. Ei ole järkevää eikä edes millään tapaa perusteluta toisintaa kadulle suunnattua oletettavasti pakon alla nopeasti tuotettua maalausta foorumille, jossa työskentely ei vaadi nopeaa toimintaa tai poliisia pakojuoksemista.

Onkin selvää, että katutaide syntyy eri lähtökohdista kuin näyttelytilaan

tuotettu katutaiteen kaltainen tuotteistettu eteenpäin myytävä hyödyke. On myös selvää, että kaduille maalaamisen luvattomuuden mukanaan tuoman adrenaliiniryöpyn vallassa tehtyjen teosten sisältämä energia voi olla hyvinkin vaikeaa, ellei jopa mahdotonta toisintaa maalaus pohjalle.

Oivana esimerkkinä katutaiteen galleriatilaan sijoittamisen paradoksista toimii Helsingin Sanomien taidekriitikko Veikko Halmetojan kirjoittama näyteläkritiikki maalari Jani Hännisen Galleria Anhavassa talvella 2010 pitämästä näyttelystä.

Halmetoja kirjoittaa: ”Aihe ei anna anteeksi kyvyttömyyttä luoda hyvää sommitelmaa tai maalata niin, että värit jaksavat kiinnostaa toisellakin katsojaskokemuksella. Jos katutaiteen raakaa todellisuutta haluaa jäljentää sellaisenaan, kamera on öljyvärejä ja kangasta parempi väline.” (Halmetoja 2010). Vaikka Hännisen teoksissa näkyvät vahvasti vaikutteet kaduille ominaiseen tyyliin ja muotokieleeseen sekä vahvan musiikilliseen poljentaan, ovat teokset kuitenkin helposti erotettavissa katutaiteen kontekstista. Hänninen onkin teoksissaan onnistunut taidokkaasti siirtämään kaduilla oppimansa raajan konstailemattoman tyylin ja muuntamaan sen muotoon joka tarjoaa tilaa sisältöön paneutumiselle samalla

Jani Hänninen: OXO, 2010. Teoskokonaisuus kuvattuna galleria Anhavassa Helsingissä Syksyllä 2010.

ollen helposti hyväksyttävissä myös sisällön merkityksen nimiin vannovalla nykytaiteen kentällä.

Selkeimmin Hännisen teokset graffitista erottaa aika ja materiaalit joita teoksen tekemiseen on käytetty. Suomen poliisivaltion tarkan silmän alla työskennellessä on hyvin vaikea löytää paikkaa jossa graffitin työstämiseen voisi käyttää sen ansaitseman pitkän ajan ja todella työstää teosta sen vaatimalla paneutumisella.

Vaikka Hännisen maalausjälki usein näyttäytyy ekspressiivisen nopeasti tehdyltä, on teoksissa selkeästi havaittavissa niiden syvä kerroksellisuus ja tarkkaan harkittu sommittelu niin pinnan, muodon, värien kuin sisällönkin puolesta. Täten Hänninen siis onnistuu katutaiteesta vaikutteita ottaen muokkaamaan tyylistään uniikkia, nykytaiteen kentälle sijoittuvaa, ikään kuin katutaiteen kaltaista korkeataidetta.

6. Katutaide ja katutaiteen kaltainen taide

Graffitin siirtyessä gallerioihin on niiden synnystä säilynyt varsinkin seinämaalauksen hetkellisyys. Monet kaduilta lähtöisin olevat taiteilijat käyttävät edelleen tärkeänä osana maalauksiaan galleriatilaan maalattuja suuria seinämaalauksia ikään kuin tukemaan seinälle ripustettuja teoksia ja oikeuttamaan graffitimaisen taiteen esiintymisen galleriatilan puhtaana valkeilla seinillä. Täten katutaiteesta on onnistuttu luonnollisesti ottamaan tyyllillisiä vaikutteita ilman että galleriassa esiintyvät teokset näyttäytyisivät pelkästään kaduilta kopioituiksi kuviksi.

Näin on tehnyt myös Jani Hänninen jonka viimeisimpänä esillä oleva teos OXO (2010) Suomen Nykytaiteen Museo Kiasman Thank You For the Music-näyttelyssä (20.1.2012–17.6.2012) sisältää kolmen kankaalle maalatun, abstraktein muodoin ja satunnaiselta vaikuttavien mietelauseiden rakennetun teoksen lisäksi paikkasidonnaisen seinämaalauksen joka laajentaa maalaustriptyykin jatkumaan myös kankaan ulkopuolelle viitaten täten katutaiteen seinämaalauksen traditioon.

OXO:n sisältämien maalauksen vahvan ekspressiivinen tyyli yhdistettynä Hännisen tölle ominaisiin yksittäisiin lauseenpätkiin muodostavat ohittamattoman ja energisen kokonaisuuden joka karsitulla värimaailmallaan ja abstrakteilla muodoillaan henkii vahvasti niin varhaista roiskemaalausta kuin 1900-luvun alun konstruktivismiakin samalla pysyen uskollisena nykygraffitille ominaisille aihemaailmoille ja käsittelytavoille.

Hännisen tapaan seinämaalausta galleriatilassa on hyödyntänyt jo kahdeksankymmentäluvulla ainakin yhdysvaltalainen, 31-vuotiaana kuollut taiteilija Keith Haring, joka maalaus pohjille tuotettujen teosten lisäksi toteutti uransa aikana lukuisia massiivisia laillisia – ja laittomia – seinämaalauksia, niin galleriatilaan kuin sen ulkopuolellekin.

Haringin tyylille ominaista oli sarjakuvamainen, yleensä pelkin ääri viivoin maalattu kerronnallinen kuvasto joka toistuu vahvasti myös Hännisen maalauksissa. Haring erosi Hännisen tapaan muista graffititaiteilijoista vahvasti myös käyttämiensä materiaalien myötä.

Kun muut maalarit käyttivät välineinään spraymaaleja ja tusseja, sai Haring

Kuvassa Haring poseeraa 1980-luvulla luotsaamassaan, erilaisia Haringin taidetta markkinoivia oheistuotteita myyneessä taidekauppa Pop Shopissa.

laajaa huomiota piirtämällä varhaiset teoksensa valkoisella liidulla New Yorkin metron mainostaulujen mustiin taustavanereihin (Waclawek 2010, s.61). Kuten monelle muullekin katutaiteilijalle, myös Haringille oli tärkeää pyrkiä alun perin tuottamaan maalauksensa siten, että ne olivat kaikkien nähtävillä yhteiskuntarajoitteista riippumatta (Sussman 1997).

Banksyn seinämaalaus. Tekovuosi ja nimi tuntemattomat.

7. Epäkaupallisesta kapinasta gallerian myyntikatalogin sivuille

Katutaiteen myymisestä tekee erityisen vaikeaa sen vahvan epäkaupallinen, kapitalismivastainen lähtökohta.

Alun perin mainosvastaisena ja katujen valtaamiseen pyrkineenä ilmiönä käyntiin lähtenyt katumaalausliike on muuttunut täysin sitä mukaa kun suuret yhtiöt palkkaavat lahjakkaita nuoria graffitimaalareita uudistamaan mainoskampanjoitansa nuorekkaampaan suuntaan.

Näyttää siltä että mainosmaailma on huomannut yllätyksellisen shokkiarvoon vahvasti painottuvan sissimainonnan toimivan varsinkin nuoreen yleisöön huomattavasti paremmin kuin vaikkapa perinteiset tienvarsimainokset. Juuri tämän vuoksi graffitin rajun sotkuiselle estetiikalle onkin nykyään olemassa valtava kysyntä.

Yleisön löytäessä hyvin myyvän massasta erottuvan tyylin, on taiteilijan vaikea edetä uuteen suuntaan kun valtaosa ostajista haluaa sijoittaa rahansa varmana pidettyyn, tuttuun taiteilijaan.

Kaupallisuuden katsotaan usein tappavan vapaan ajattelun mahdollisuuden jolloin taiteilija alkaakin luoda alun perin omaehtoista taidettaan vain suodattaakseen lävitseen yleisön näkökulmaa. Taiteen ilmentyminen elitistisenä yläluokan viihteenä on todistettavasti myös suututtanut vanhoillisimmat, graffitin poliittisuutta ja epäkaupallisuutta ylistävät vanhan koulukunnan graffitimaalarit.

Toisaalta taas menestyneimmistä katutaiteilijoista varsinkin Banksy on käyttänyt hyväkseen katutaiteen näennäistä rahallista arvottomuutta kaduille maalatuissa teoksissaan.

Kaduille maalattujen laittomien teosten arvostuksessa suuri osa liittyy juuri taiteilijan kykyyn toteuttaa laadukas ja teknistä taituruutta viestivä maalaus varsin lyhyessä ajassa ja vaativissa olosuhteissa. Graffitille antaa valtavaa lisä-

Ben Eine: Vandalism, tekovuosi tuntematon. Einen tyylilleen ominaisella yksinkertaisella typografialla työstämä seinämaalaus.

arvoa myös sen sijoituspaikka ja siihen silmin nähden käytetty panostus. Mitä vaikeammissa oloissa ja mitä hienommin graffiti on toteutettu, sitä suurempaa arvoa se saavuttaa varsinkin katutaiteen omalla kentällä tarkasteltuna.

8. Kaupallisuuden paradoksi

Suuri ongelma katutaiteen kaupallistamisessa piilee paradoksissa jonka mukaan katutaide ei voi olla itseään ollessaan tuotteistettua. Koska graffitimaalaamisessa omaehtoisuus ja auktoriteeteille haistattaminen esittää suurta roolia katutaiteilijuuden kannalta, on jo päivänselvä oletus että kiltisti galleristin siipien suojassa tuotettujen teosten ilmaisuvoima ei voi saavuttaa samoja tasoja kuin vaikkapa junan kylkeen maalattu manifesti. Tähän liittyy vahvasti myös se uskomus jonka mukaan taiteen lähtökohta ei ylipäänsäkään voi koskaan olla kaupallinen. Kyseinen väittämä osoittautuu kuitenkin auttamatta vanhentuneeksi tarkasteltaessa nykypäivän menestyneimpiä ja kiinnostavimpia taiteen tekijöitä. Ottaessa katutaiteen ulkopuolelta esimerkiksi vaikkapa sellaiset taiteen kärkinimet kuin Damien Hirstin tai Jeff Koonsin, käy saman tien selväksi että raha voi toimia lähtökohtana kiinnostavalle kuvataiteelle. Joissakin tapauksissa raha saattaa jopa toimittaa materiaalin virkaa taideteosta tehdessä.

Saattaakin olla niin, että galleriatiloihin sijoitetut katutaideteokset eivät ole katutaidetta ensinkään. Näyttää siltä, että katutaiteen tekijät vain myyvät katutaidetta muistuttavaa kaupallista taidetta ansaitakseen elantonsa laittoman harrastuksensa ohessa, joissakin tapauksissa jopa tukemaan rahallisesti kaduille maalaamisen kriminalisoitua harrastustoimintaansa.

Vaikka katutaiteen kentällä varallisuus ja taiteella ansaitseminen tuomitaan ankarasti, on kuitenkin selvää, että raha voi toimia myös motiivina taiteen tekemiselle. Tämän seikan hyvin kiteyttää Yhdysvaltalainen taiteilija Ben Eine saksalaiselle Der Spiegel-lehdelle vuonna 2008 antamassaan haastattelussa. Koska kaduille maalatut julkiset teokset eivät tuota Einelle rahaa suoranaisesti, hän myy omiin graffiteihinsa kuvallisesti vahvasti viittaavaa kuvataidetta korkeataiteena gallerioille. Täten yksityiset rahoittajat päätyvät välillisesti tukemaan Einen julkista, luvattomasti tuotettua taidetta (Fuchs, 2008). Ongelmallisena nähdäänkin ehkä rahan vuoksi tehdyn taiteen sijaan rahan myötä tuotteistettu, ilman henkistä pääomaa tuotettu liukuhihnataide.

Taiteen tuottaminen yleisesti kaupallisiin tarkoituksiin on ongelmallista varsinkin teosten oletettavan, kiinnostavan ja tunteita herättävän sisällön kannalta. Nykyaikaisen kentällä toimiva taiteilija joutuu jatkuvasti kamppailemaan säilyttääkseen oman taiteensa kiinnostavana samalla kuitenkin yrittäen ansaita elantonsa valitsemassaan ammatissa.

Kysynnän ja tarjonnan laki kumoo helposti taiteilijan alkuperäiset intressit omaa tekemistään kohtaan tuotannon äkillisesti noustessa marginaalista nykytaiteen markkinakeskiöön. Ostajat pyrkivät löytämään kaupallisesti potenti-

aalisia massasta erottuvia taiteilijoita joiden tuotannon yhtenäistäminen voisi synnyttää mahdollisen menestystuotteen. Koska taiteen tekemisen lähtökohdat harvoin ovat kaupalliset, on taiteilijan tehtävänä valinta rahan ja oman työskentelyn oletettavan kiinnostavana pitämisen välillä.

Suuri ongelma taiteen kaupallisuudessa on myös markkinoiden ja jatkuvan yleisömenestyksen edellyttämä tuttuuden ilmapiiri. Ihmiset haluavat nähdä tietyn, tutuksi tulleen taiteilijan tuotoksia jotka toistavat samaa kaavaa jota aikaisemmatkin tekijänsä tuotokset. Koska taiteilijan kannalta uudistuminen ja uusien kokemusten hakeminen taiteen kautta kuitenkin on ensiarvoisen tärkeää, käy selväksi että taiteen tuotteistaminen ja sen kautta banalisoiminen sotii täysin taiteilijan ajatusmaailmaa vastaan.

Verraten kaupallisuuden negatiiviseen sävyyn taidemaailmassa ylipäänsä, on helppoa ymmärtää miksi myös teoksensa taidekauppaan myyviä graffititaiteilijoita kritisoidaan lakkaamatta.

9. Galleriavalmis katutaide Suomessa

Suomessa katutaidetta kohtaan kohdistuvat ennakkoluulot kärjistyivät 2000-luvun alussa aina siihen pisteeseen asti että valtio palkkasi yksityisen poliisin tarkkailemaan vain ja ainoastaan kadulle tehtyjen laittomien taideteosten tuottajia. Lopulta tilanne johti lukuisiin kiinniottoihin ja tuomioihin joista kovimmat saattoivat asettaa katumaalarit jopa elinikäiseen velkavankeuteen. Vartiointiliikkeiden kova kilpailuttaminen teki graffitivalvonnasta myös kannattavaa bisnestä joka lisäsi valvonnan tarjontaa entisestään (Bogdanoff 2009, s.122-141).

Viime vuosina ilmapiiri on kuitenkin muuttunut suvaitsevammaksi josta viestii muun muassa Helsingin keskustaan vuonna 2011 perustettu graffitipainotteisen taiteen esillepanoon erikoistunut galleria Make Your Mark. Myös spraymaalikauppana toimiva näyttelytila toimii niin suomalaisen kuin kansainvälisenkin katutaidelähtöisen nykytaiteen esitystilana onnistuen täten astumaan juuri sen viivan yli jonka katsotaan piirtyvän kaupallisuuden ja epäkaupallisen graffititaiteen välille. Katutaiteen maailmaan galleriassa peilaa kuitenkin se, että useimmat näyttelyitä Make Your Markissa järjestävät taiteilijat esiintyvät anonyymeinä, ikään kuin salatakseen virkavallalta varsinaisen identiteettinsä.

Katutaiteen kannalta kaupallisuus voi olla myös hedelmällistä. Kaduille teoksensa maalaavien taiteilijoiden motivaatiolle tekee totta kai hyvää tietoa siitä, että omasta tekemisestään voisi ansaita myös rahaa jolla rahoittaa toimintaansa edelleen.

REBIRTH, 2012

SEKATEKNIikka VANERILLE

128 x 95 cm

Hyvänä esimerkkinä eurooppalaisen katutaiteen julkisen rahoittamisen hedelmällisyydestä toimii muun muassa Berliini, jossa graffitien korkean laadun edellytyksenä on ollut niiden luvallistaminen ja seinämaalauksen tilaustyönä valmistaminen. Myönteisyys seinämaalauksia kohtaan ja niiden hyväksyminen kiinnostavaksi nykyaiteeksi lienee perua Berliinin muurin ajoilta, jolloin muurin pinta toimi tärkeänä mielenilmaisukanavana sen ympäröimille kaupungin asukkaille.

10. Loppupäätelmät

Visuaalisesti katutaide on viimeistään 2000-luvulla levittäytynyt jo niin mo-
neen suuntaan että on periaatteessa mahdotonta sanoa mikä nykyaiteessa
muistuttaa katutaidetta tai puhuu suoraan katutaiteen kielellä. Monen nykyaiteen
kentällä toimivan taiteilijan teoksista henkii suoraan kunnioitus graffitin
kuvakieltä ja poliittisen protestimaista agenda kohtaan, mutta katutaiteen siir-
tyminen suoranaisesti sellaisenaan gallerioihin on vieläkin epätodennäköistä.

Selvää on kuitenkin se, että kadulle maalaamisen mahdollisuus on tarjonnut
monelle itseilmaisun keinoja etsineelle nuorelle taiteilijanalulle loistavan fooru-
min jakaa omia ajatuksiaan julkisesti kuvataiteen keinoin.

Itselleni kaduille taideteosten tuottaminen on ollut nuorena ehkä tärkein
tapa ilmaista itseäni ja tutustua taiteeseen siltä kantilta, jolta se eniten itseäni
on kiinnostanut. Ehkä juuri koko nuoruuteni graffitikulttuuria tutkineena nä-
enkin katutaiteen tageja tai niin sanottuja töhryjä myöten nimenomaan julkista
tilaa visuaalisesti rikastuttavana asiana. Huono puoli graffititaiteessa on toki,
että kuka vain voi tehdä kadulle mitä vain päättäessään niin. Kolikolla on aina
kääntöpuolensa ja sananvapauden sallimisen kannalta myös negatiiviset koke-
mukset ovat välttämättömiä.

Näen graffitin myös keskusteluna ympäristön ja yhteiskunnan kanssa. Var-
sinkin Suomessa, maassa jossa ihmiset käpertyvät itseensä harvoin purkaen ah-
distuksensa järkevien kanavien kautta, on graffitilla loistava mahdollisuus aset-
taa yhteiskunnan oireilun tuloksena syntyviä ajatuksia julkisesti esille.

Koska en tunnen vielä tänä päivänä ketään graffitin avulla suoranaisesti ri-
kastunutta henkilöä, on gallerioilla ja taiderahoittajilla olennainen osa taiteilijoi-
na täyspäiväisesti toimivien keskuudessa. Siksi on myös erittäin perusteltavasti
oikeutettua että niin graffitimaalareille kuin kadulle luvattomia installaatioita
pystyttävillikin katutaiteilijoille on mahdollisuus rahoittaa toimintaansa kau-
pallisin keinoin vaikka se sitten johtaisi kasvojensa menetykseen katutaidepii-
reissä.

Kuten Ben Eine haastattelussaan kiteytti, katutaide kuuluu kadulle mutta ka-
tutaiteilijalle on tärkeää ansaita elantonsa muuta kautta voidakseen rahoittaa
laittomat puuhansa julkisella foorumilla (Fuchs 2008).

Parhaana mahdollisuutena rahoittaa toimintansa jatkuvasti taiteellista
kehitystä halajavalle katutaiteilijalle tarjoutuukin kaupallinen taidemaail-
ma, olkoonkin se mätä ja epäuskottava. Sillä nykymaailmassa rahan mahti on
osoittautunut valtavaksi, niin kaupallisessa kuin kapitalismikriittisessä, epä-
kaupallisessa toiminnassakin.

POST NUCLEAR, POST MODERN, 2012

SEKATEKNIikka VANERILLE

244 x 244 CM

YKSITYISKOHTA TEOKSESTA

LÄHTEET

Waclawek, Anna (2011) *Graffiti and Street Art*.
Lontoo: Thames & Hudson.

Austin, Joe (2001) *Taking the Train*.
New York: Columbia University Press.

Bogdanoff, Joanna (2009) *Graffiti – No Name, No Fame*.
Tampere: Tampereen Kirjapaino.

Banksy (2010) *Exit Through the Gift Shop*.
DVD, Paranoid Pictures.

Banksy (2005) *Wall and Piece*.
Iso-Britannia: Century.

Fairey, Shepard (2006) *Supply & Demand*.
3. Painos. Yhdysvallat: Gingko Press.

Fuchs, Christian (2008) 'Guerilla' Advertising Masquerades as Graffiti.
Saksa: Der Spiegel 10.12.2008.

Sussman, Elisabeth (1997) *Keith Haring*.
New York: Whitney Museum of American Art.

Laughing All the Way to Banksy

The Sun (20.10.2010) Luettu 20.3.2012.
<http://www.thesun.co.uk/sol/homepage/features/3187949/Banksy-graffiti-can-push-up-property-price.html>

Groth, Aimee (2011) *The Incredible Story Of An Anti-Establishment Street Artist Who Started Working For Nike*.
Yhdysvallat: Business Insider 3.6.2011.

Halmetoja, Veikko (2010) *Jani Hänninen lunastaa kohtuuttomat odotukset*.
Suomi: Helsingin Sanomat 5.12.2010

Galleria Make Your Mark

<http://makeyourmark.fi/>

Kuvalähteet:

Kuvat s. 4, 5, 7, 13, 14 : Matti Sampela

s.6 (Ron English): http://4.bp.blogspot.com/_fSNi6EhFpBI/SDGunkxSuhI/AAAAAAAAABi/2BnBYirSS5I/s400/ron%2Benglish%2B6.jpg
(Katsottu 20.3.2012)

s.8 (Banksy): <http://www.banksycanvas.co.uk/ekmps/shops/banksycanvas/images/banksy-barking-dog-517-p.jpg>
(Katsottu 20.3.2012)

s.9 (Shepard Fairey): http://www.papermag.com/blogs/03_shepard_fairey.jpg
(Katsottu 20.3.2012)

s.10 (Jani Hänninen): http://2.bp.blogspot.com/_gN_Mtsv3KbU/TQfSqrReZI/AAAAAAAAAEJk/68elxe36pRc/s1600/jhu08.jpg
(Katsottu 20.3.2012)

s.11 (Keith Haring): <http://img.dazedcdn.com/640x640/an/130/2/132977.jpg>
(Katsottu 20.3.2012), (Banksy): http://www.whatsonyourwall.com/banksy-graffiti-25/banksy-paint-worthless-b195-colour-grey-40086-54331_medium.jpg
(Katsottu 20.3.2012)

s.12 (Ben Eine): <http://ltdstate.com/wp-content/uploads/2011/02/eine-vandalism-shoreditch-london-mural.jpg>
(Katsottu 20.3.2012)